

POTANSİYEL MÜKELLEF İNCELEMELERİ ve MÜKELLEFİN GÖZ YAŞLARI

Kutlu Tekin COŞKUN (*)

1 - GİRİŞ

“Özgürlük iki kere ikinin dört ettiğini söyleyebilmektir. Eğer buna izin verilirse gerisi kendiliğinden gelecektir.” George Orwell

Potansiyel mükellef olarak görüldüğü halde banka hesaplarında trilyonluk hareketler tespit edilenler, bir çok denetmenin mesaisinin çoğunluğunu işgal ediyor. İncelemelerin amacı sanıldığığının aksine, kişilerin tasarruf ve harcamalarının kaynağını sorgulamak değil (zaten yürürlükteki mevzuat buna izin vermiyor), faal mükellef olmadığı halde banka hesaplarına yapılan trilyonlarca liralık havalenin herhangi bir gelir unsuruna dayanıp dayanmadığını, herhangi bir kayıt dışılığın olup olmadığını yahut da vergi ziyaına sebebiyet verilip verilmediğini araştırmak ve ortaya koymaktır.

Bu amaçla incelenmesi istenilen kişiler, konu ile ilgili ifadeleri alınmak üzere davet edilmekte ve banka hesaplarındaki trilyonlar sorulmaktadır. Banka, hesap, trilyon kavramlarının aynı cümle

içerisinde kullanıldığı sorulara Gelir İdaresi çatısı altında muhatap olan potansiyel mükellef göz yaşlarına boğulmaktadır. Bu durum elbette ki hem mükellef hem de inceleme elemanı için arzu edilen bir görünüm ortaya koymuyor.

2- İŞLEMLERİN İZAHEDİLEBİLİRLİĞİ SORUNU

Bugün halk arasında adı anıldığında, kendisinden korkulan ve çoğunlukla da arkasından burada ifade edemeyeceğim sözler sarf edilen kişiler sıralamasında “Maliyeci” ön saflarda yer alıyor. Önünden geçilmemesi Maliye, eline düşülmemesi Maliyeci, vergisini veren de vermeyen de aynı düşüncede.

Bu düşünce ve kanaatlerin aksine gelir getirci faaliyetlerin vergisel boyutunda asıl önemli olan husus yapılan işin açıklanabilirliği ve kanıtlanabilirliğidir. Vergilemenin usulünde ve esasında en önemli husus olayın gerçek mahiyetinin ortaya konulabilmesi ve izah edilebilmesidir. Uygulayıcıların çok iyi bildiği bu husus Vergi Usul Kanunu’nun 3. maddesinde hüküm altına alınmıştır. “Vergilendirmede vergiyi doğuran

(*) Vergi Denetmeni

olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır.”

Herhangi bir vergisel problem yaşayan yahut vergisel bir sorunla karşılaşmamak için kırlı kırk yaran mükellefler olayın gerçek mahiyetini ortaya koyabildikleri ve bunu delillendirip izah edebildikleri sürece çok ciddi vergisel ızdıraplar çekmeyeceklerdir. Bunun garantörü 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 3. maddesidir. İşlemlerin izah edilemediği ve kanıtlanamadığı durumlarda ise kayıt dışılık sorunu devreye girecektir.

3- KAYIT DIŞILIK SORUNU

Kayıt dışı ekonomi her ülkede karşılaşılan bir sorundur. Ülkemizde kayıt dışı ekonomi ile ilgili çeşitli oranlar verilmekle birlikte, kabaca bu oranın %40-%50 olduğunu varsaydığımızda bile büyük oranda bir kayıt dışılıkla karşı karşıya olduğumuz ortadadır.

İşlemlerini kayıt dışı tutmak yahut kazandığının vergisini ödemek istemeyenler çok çeşitli yollara başvurabilmektedirler. Bu yönde eğilim gösteren pek çok işletmenin başvurduğu yollar-
dan biri de kayıt dışı olarak yapılan satışlara ilişkin tahsilatların şirket ortağı, çalışanı veya üçüncü kişilere ait kişisel hesaplarda takip edilmesidir. Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse, brüt satış hasılatı 1.000.000 TL olan A Ltd. Şti. bu hasılatın yarısını kayıt dışı tutmak istiyor. Bu durumda bu hasılatın yarısı için fatura tanzim edilip kayıt içine alındıktan sonra kayıt dışında tutulmak istenilen diğer kısım için çoğunlukla şirket ortakları veya çalışanlarından birine ait hesaba havale edilmesi isteniyor veya nakit alınıp bu türden bir hesaba yatırılıyor. Böylece vergilendirilmemiş, yani kutsal olmayan bir kazanç elde edilmiş olunuyor.

Amaç hâsıl olmuş, vergi kaçırılmış, mükellefin bütün kasları gevşemiştir. Mükellef kendisi

adına fakat başkası hesabına işlem yapıldığının sorgulanmayacağı, banka hesabındaki paranın kaynağının yasal olarak sorulamayacağı varsayımı ile hareket etmiştir. Oysa ki yazımızın başında söylediğimiz gibi sorgulanan kişilerin hesaplarındaki paranın kaynağı değil, bunun herhangi bir gelir unsurundan kaynaklanıp kaynaklanmadığı yahut da vergi ziyaına sebebiyet verilip verilmediğidir.

İlgili birimler tarafından gerekli araştırmalar ve tespitler yapıldıktan sonra olay denetim elemanına intikal eder. Mükellef davet edilerek, hesaplarına gelen trilyonlarca liralık havalenin ve yaptığı trilyonlarca liralık çek tahsilatının nereden kaynaklandığı sorulur. Mükellef, kendini çok zor durumda bırakan bu hamle karşısında çaresiz kalacak, konuyu olayın gerçek mahiyetini ortaya koyacak şekilde mantıklı ve tutarlı bir şekilde izah edemeyecektir. Bu durumda mükellef yalnızca vergi mevzuatındaki vergi ve cezalara muhatap olmayacak aynı zamanda 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında açıklanan hürriyeti bağlayıcı cezalarla da burun buruna gelecektir.

4- 5549 SAYILI KANUN KAPSAMINDA SUÇ İŞLENİLMESİ

5549 sayılı kanunun amacı suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir. Bu amaca ulaşabilmek için kimlik tespiti, şüpheli işlemlerin bildirilmesi gibi bazı tedbirlere yer verilmiştir. Yasanın 15. maddesinde başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi fiili ve bu fiil için öngörülen hapis ve adli para cezası düzenlenmiştir. Yani kendisi adına bankada açtırmış olduğu hesapta başkası adına işlem yaptığını bankaya bildirmeyen kişi altı aydan bir yıla kadar hapis veya beş bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılacaktır.

Kendisi adına açtığı hesapta başkası hesabına işlem yapıldığının bankaya yazılı olarak beyan edilmesi 5549 sayılı kanunun 15. maddesinin amir hükmüdür. İşletmenin ortağı, çalışanı veya üçüncü şahıs kendi adına açılan hesapta işletme hesabına hareketler olduğunu beyan ederse, bu durum gizli kalmaktan çıkıp ilgili tutarlar doğrudan doğruya işletme nezdinde değerlendirilmeye alınacaktır. Böyle bir beyan verilmeden bu işlemin yapılması ve bunun daha sonra tespit edilmesi de hesap sahibini ve işletmeyi yasal müeyyidelere maruz bırakacaktır.

5- SONUÇ ve ÖNERİLER

Konu ile ilgili yapılan incelemeler göstermiştir ki, pek azı müstesna, mükellefler banka hesaplarındaki bu hareketleri mantıklı ve tutarlı bir şekilde izah edememekte, olayın gerçek mahiyetini ortaya koymaktan kaçınmaktadırlar. Bu durumda inceleme elemanı eldeki donelerden hareket ederek bir yargıya varmaya çalışmaktadır.

Konu ile ilgili bütün suçu ve sorumluluğu mükellefe yüklemek doğru değildir. Bu temelde bir kayıt dışı ekonomi sorunudur ve olay bütün yönleriyle ciddi bir şekilde ele alınmalıdır. Konunun mükellef boyutunda öncelikle neden hemen herkesin daha az vergi verme eğiliminde olduğunu ortaya koyup bu nedenleri ortadan kaldırmak lazımdır. Konunun vergi idaresi boyutunda ise vergi mevzuatının sadeleştirilmesi, vergi oranlarının düşürülmesi, vergi adedinin azaltılması gibi yıldırmadan vergi alma prensibi benimsenmeli, (özgürlük iki kere ikinin dört ettiğini söyleyebilmekse) kayıt dışı ekonomi ile mücadelede gözardı edilemeyecek bir aktör olan Vergi Denetmenlerinin emsallerine göre kat kat gerileyen özlük haklarının düzeltilmesi gerektiği bir realitedir.

Yazıma Atatürk'ün şu sözleri ile son veriyorum:

“Devlet varidatının inkişafını, yeni vergiler ihdasından (koyulmasında) ziyade devamlı bir programla mevcut vergilerin tarh ve cibayet (tahsil edilme) usullerinin ıslahında aramak lazımdır.”